

sledovať ďalšie, obsahuje osem štúdií. I. P. Camerjan sa zaoberá súčasným stavom vedeckého výskumu v oblasti filozofických problémov ateizmu. L. N. Velikovič analyzuje činnosť katolíckej cirkvi v období rozpadu koloniálneho systému. Zaujímavý prístup hlavne buržoáznymi smermi sociológie náboženstva podáva vo svojej štúdií J. A. Levada. N. I. Gubanov si všima niektoré otázky kritiky kresťanského ľži humanizmu a G. A. Gabinskij zasa vzťahy medzi kresťanskou apologetikou a racionalizmom. Dve štúdie sú venované otázkam prvobytného náboženstva: A. F. Anisimov sa zaoberá problémom emocionálneho v prvobytnom náboženstve a A. D. Suchov venuje pozornosť otázke o prvotnej forme náboženstva. Napokon G. L. Andrejev hovorí o niektorých zvláštnostiach ateizmu ruských revolucionárov — demokratov.

Okrem uvedených štúdií zborník obsahuje aj časť, v ktorej sú umiestené zprávy, poznámky a prehľady. Tu A. B. Čertkov

píše o prispôbení sa pravoslávnej cirkvi k súčasným podmienkam, E. J. Batalov o vzťahu budhistického smeru Dzen k buržoáznej ideológii, I. Č. Šern-Borisova o náboženstve a apartheide, J. G. Petraš uvádza materiály o prežitkoch predislamských kultov v južnej Kirgizii a T. S. Lapina podáva krátky, ale zaujímavý prehľad kritiky náboženstva na stránkach ročenky anglických racionalistov (The Rationalist Annual) za roky 1959—1961.

V úvode zborníka sa hovorí, že tento je určený vedeckým pracovníkom, pedagógom, propagandistom i širšiemu kruhu čitateľov, ktorí sa zaujímajú o filozofické problémy ateizmu. Výber tém i ich spracovanie — odhliadnúc od niektorých menších nedostatkov, ktorým sa je ťažko vyhnúť pri zborníku — robí zborník podnetným a zaujímavým a možno ho preto odporúčať našej filozofickej obci a širšej čitateľskej verejnosti.

J. Č.

K IDEOVÉMU PROFILU PETŐFIHO

Na stránkach Kultúrneho života (1963, č. 24, 28, 30) sa rozvinula živá a ostrá výmena náhľadov okolo diela Ivana Kupca (Nesmrtelní, Bratislava 1963). Zdá sa, že mnohé sporné otázky ostali otvorené aj po redakčnom uzavretí diskusie. Okrem iného týka sa to aj dôležitej otázky politicko-ideovej charakteristiky veľkého maďarského básnika S. Petőfiho, ktorého 140. výročie narodenia sme si pripomenuli pred niekoľkými mesiacmi.

Vo svojej jubilejnej črte sme uviedli a doložili, že Petőfi bol básnikom ľudu a národa, no zároveň internacionalistom, zameraným za svetovú slobodu a za solidaritu národov bojujúcich proti tyranii a útlaku. Petőfiho revolučný demokratizmus a internacionalizmus je markantne dokumentovaný jeho vystúpením proti triednemu útlaku, a do boja proti reakcii volá a víta občanov hovoriacich akýmkoľvek jazykom.

Pokiaľ ide o niektoré jeho výroky, ktoré sa uvádzajú ako doklad jeho protislovenského zmýšľania, Ivan Kupec výstižne hovorí, že Petőfi v zápale rozhorčeného boja maďarského ľudu a v tomto boji osamoteného napísal na našu adresu ostré slová, no napísal ich z hľadiska perspektívy európskej revolúcie, z hľadiska jeho „slobody sveta“. Konečne Petőfi použil už predtým ostré slová aj na adresu maďarského ľudu, hovoriac o jeho psej poniženosti. Ak „vieme pochopiť Petőfiho rozhorčené slová“, nemôžeme jedným dychom hovoriť, že sú „nacionálne šovinistického charakteru“ (M. Gašparík); nemôžeme tak charakterizovať napr. ešte silnejšie Marxove slová, povedané v tej istej historickej situácii. Marx a Engels boli ďaleko od každej protislovenskej nenávisťi vo filisterskom zmysle slova (možno to rukolapne doložiť z ich prejavov o poľskej revolúcii) a mali na zreteli vý-

hradne len záujmy celého medzinárodného hnutia a uplatňovali vždy len triedne hľadisko. Správne argumentuje I. Kupec, že nemožno hovoriť o dvoch Petófiach, o jednom pokrokovom a druhom šovinistickom, tak, ako to nemožno povedať o K. Marxovi, ku ktorému bol Petófi svojim revolučným postojom veľmi blízko. Čo je však pre Petófiho v týchto súvislostiach základne charakteristické, je skutočnosť, že bol zaniete-

ným bojovníkom za svetovú slobodu a bratstvo všetkých národov. Nemožno teda hovoriť o dvoch Petófiach: o charaktere diela rozhoduje tendencia celého diela. Keby sme metódou vytrhávania častí diela pristupovali napríklad k dielu W. Shakespeara, mohli by sme na základe vytrhnutých častí ľahko vyhlásiť, že je napríklad „pornografického charakteru“.

ih